

HABERLER

SAYI: 5

Editörden

1998 yılına girerken yine dopdolu bir bültenle karşınızdayız.

Uzun sayılabilecek bir geleneğin ürünü olarak, geçtiğimiz yaz aylarında da ülkemizin dört bir yanında yerli ve yabancı bilim adamının başkanlığındaki ekipler tarafından 100'ün üzerinde merkezde kazı ve bir o kadar da yüzey araştırması yapıldı. Her türlü zorluk aşarak gezilmemiş yamaçlar, gidilmemiş ovalar ve dağlarda geçmişin izi sürüldü ve ilk bulgular derlendi. Bütün bunlar insanın uzun serüveninin ayrıntıları konusunda biraz daha çok bilgi sahibi olmak adına yapıldı.

Elinizdeki bültende bu çalışmalardan, çoğu Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü üyelerince yapılan 26 kazı ve araştırmaya ilişkin ilk izlenimleri, Enstitü'nün yayınlarını ve üyelerden haberleri bulacaksınız. Ayrıca bu sayıdan itibaren "Kitap Dünyasından" başlığı altında, Eskiçağ Bilimleri alanında çıkan yeni eserleri tanıtmak, bazıları hakkında eleştiri yazılarına yer vermek istiyoruz. Baş makale olarak ise, Alireza Hejebri Nobari'nin 1997 yılında Fransa'da tamamladığı "Urartu Askeri Mimari-si" başlıklı doktora tezinin son derece ilginç ve yenilikler içeren sonuçlarını yayınlıyoruz.

Büyük bir ilgi ile karşılanan, ancak kazı ve araştırma yazılarının çokluğu nedeniyle elinizdeki sayıda yer veremediğimiz doktora ve yüksek lisans tezleri konusunda bize ulaşan listeleri Mayıs ayında çıkaracağımız 6. sayıda sunacağız.

Esenlik ve başarı dolu bir yıl dileğiyle...

Kemalettin Köroğlu

Üyelerimizden

Doç. Dr. Nuray Yıldız 1 Aralık 1997, Doç.Dr. Güler Çelgin 6 Kasım 1997 tarihinde Profesör;

Yard. Doç. Dr. Vedat Çelgin 19 Kasım 1997, Yard.

Doç. Dr. Bedia Demiriş 6 Kasım 1997 tarihinde Doçentlik ünvanı kazanmışlardır.

Kendilerini kutlar başarılarının devamını dileriz.

Düzeltilme

Geçen sayıda yayınladığımız Prof. Dr. Önder Bilgi'nin yazısının başlığı (Prehistorik değil) "Protohistorik Çağ'da Orta Karadeniz Madencileri" olacaktı. Düzeltir, özür dileriz.

Urartu Askeri Mimari

Urartu ile ilgili kazı ve yüzey araştırmalarının 3 ayrı ülkede, çoğu zaman birbirinden bağımsız ekipler tarafından yapılıyor olması, hem teknik ve hem de terminoloji açısından değişik yorum ve değerlendirmeler yapılmasına neden olmaktadır.

Fransa'da Sorbon Üniversitesi'nde Prof.Dr. Jean-Louis Huot'nun yönetiminde hazırladığımız doktora tezinde, Urartu askeri mimarisi ile ilgili yeni değerlendirmeler yapılmıştır. Bunlar 4 ana başlıkta özetlenebilir: I) Yapı malzemesi, II) Yapı teknikleri, III) Sur inşa biçimleri, IV) Kalelerin işlevleri. Bu çalışmada, Türkiye'de 25, İran'da 40 ve Ermenistan'da 10 olmak üzere toplam 75 merkez incelenmiş ve bunlarla ilgili bütün mimari bilgi ve değerlendirmeler göz önüne alınmıştır.

I) Yapı malzemesi: Urartu askeri mimarisinin temel yapı malzemesi taştır. Bazalt, kalker, andezitten oluşan bu grup Urartu tarihi boyunca hiçbir standartlaşma göstermeden (ne ebat ne de taş cinsi bakımından) kullanımını sürdürmüştür. Urartu mimarları daha çok yerinde buldukları malzemeyi kullanmayı tercih etmişlerdir. Bunun yanında bazı örnekler taşların daha uzak taş ocaklarından taşındığını gösterse de bu istisna örnekler estetik kaygılarla yapılmış gözükmektedir. Örneğin Ayanis Kalesi'nde duvarların büyük bir kısmı yerli kalkerden örülmüşken, giriş bölümünün olduğu doğu suru düzgün kesilmiş andezittendir. Taş boyutları bakımından Çavuştepe Yukarı Kale'deki kalker taşlar 60-70 cm iken Körzüt Kalesi'ndeki bazalt taş boyutları 1.5 m'nin üzerindedir.

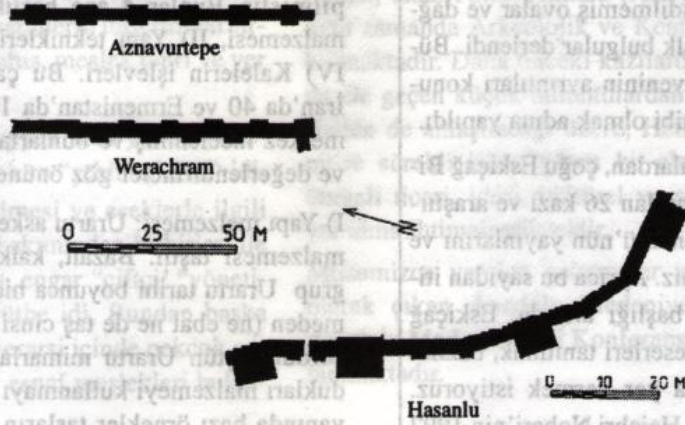
II) Yapı teknikleri: Urartu duvarları üzerine bu güne kadar yapılmış sınıflamalar; kiklopien, klasik ve uçkale teknikleri olarak adlandırılmakta ve bunlar sırasıyla 9, 8 ve 7. yy'ların özellikleri olarak yorumlanmaktaydı. Kalelerdeki taş biçimleri üzerinde yaptığımız incelemeler sonucu bu sınıflamanın Urartu'nun üçyüz yıllık egemenliği boyunca kullandığı taş biçimleme tekniklerini açıklamakta yeterli olmadığını gördük.

Bizim sınıflamamıza göre duvarlarda 1) Kiklopik, 2) Poligonal, 3) Trapezoidal, 4) Düzgün dörtgen biçimlerinde taşlar kullanılmıştır.

Kiklopik, genellikle taşların büyüklüklerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Burada bizim vurgulamak istediğimiz bu teknikteki taşların işlenmemiş veya çok az işlenmiş olarak duvar yapısında kullanılmasıdır. Bu teknik Urartu mimarlığında 9. yy'dan başlayarak 7. yy'a kadar devam etmiştir. Örneğin Zivistan'da 9. yy'da, Ayanis'te de 7. yy'da duvarların aynı teknikle yapıldığı görülmektedir. Poligonal teknik hem taşın ekonomik olarak değerlendirilmesi, hem de duvarın bir bütün ve sağlam olarak

inşası için kullanılmış gibi görünüyor. Trapezoidal teknik, daha çok estetik kaygılarla ve taşın ekonomik işlenmesi amacıyla geliştirilmiş gibidir. Bu teknik poligonal-dan düz dörtgene geçiş gibi algılanabilir. Düz dörtgen biçimindeki taşlar, Çavuştepe, Ayanis, Kefkalesi örneklerinde olduğu gibi, 8. ve 7. yy kalelerinde karşımıza çıkmaktadır. Kale duvarlarında 8 ve 7. yy'da kullanılmış görünse de, Urartu'nun bu tekniği özellikle tapınak yapılarından iyi bir biçimde bildiğini görmekteyiz. Trapezoid ve düzgün dörtgen biçimlerinde yontulan taşlarda karşımıza çıkan bosaj (kenarların düzgün, yüzeyin kabarık bırakılması) uygulaması 9. yy'da, daha çok taş işçilik süresinin kısaltılması amacıyla kullanılsa da, kısa zamanda estetik anlam kazanmış olmalıdır. 9. yy'da Körzüt, 8. yy için Çavuştepe Yukarı Kale ve 7. yy için Ayanis, Kefkalesi ve Bastam'ı örnek verebiliriz.

III) Sur inşa biçimleri: Urartu surlarını 4 ana gruba ayırabiliriz. Bunlardan birincisi; düz duvarlar veya dış yüzünde çok az çıkıntısı olanlardır. Örnek Aşağı Anzaf, Zivistan, Kef Kalesi'nin bir bölümü. İkincisi; dış yüzünde iki kule arasında birden çok bastiyon bulunan duvarlar. Üçüncü teknik; iç ve dış yüzünde bazen karşı karşıya, bazen belirli aralıklarla birbirini izleyen çıkıntılarının bulunduğu duvarlar. Dördüncü ise; çıkıntılarının yalnızca dış yüzde belirli aralıklar bulunduğu örneklerdir. Taş biçimleri gibi, bu tekniklerin kronolojik gelişimi de ne yazık ki, örneklerle desteklenememektedir. Örneğin 9. yy'a ilişkin Aznavurtepe'de üçüncü tip sur biçimi varken, 8-7. yy'lara tarihlenen Verehram'da ikinci ve üçüncü tip yan yana inşa edilmiştir. Daha çok 9. yıla tarihlenen düz

duvar sistemi, 7. yy'da Kef kalesinde bazı duvarlarda kullanılmıştır. 7. yy'a özgü gibi gösterilen 4. tip ise Kancıklı'da 9. yyda karşımıza çıkabilmektedir. Dolayısıyla bütün bu tekniklerin bir kronolojik gelişim izlemeden Urartu tarihi boyunca ve ihtiyaç oldukça uygulama alanı bulduğu anlaşılmaktadır.

IV) Kalelerin işlevleri: Topoğrafik ve coğrafik konumları göz önüne alınarak yapılan sınıflamada kaleler, 1) yönetim merkezleri, 2) savunma kaleleri, 3) sığınma kaleleri, 4) garnizonlar olmak üzere 4 bölüme ayrılmıştır. Bunlardan yönetim merkezleri standart bir plana sahip değildir. Van, Toprakkale, Çavuştepe, Bastam, Karmir Blur, Arinberd, Kalatgah, Altuntepe gibi. Savunma kaleleri kendi aralarında dörde ayrılırlar: Yolla ilgili olanlar, (bunların içinde konaklama merkezleri de var), barajlarla ilgili tesisler (Allahverdikand, Malazgirt, Körzüt gibi), gözetleme ve haberleşme işlevi taşıyanlar (Urartu kalelerinden birini göremeyenler arasındaki tepelere yapılıyordu, Kalatgah, Keçikıran, Kıraltı, Hantepe gibi), sınır kaleleri (İzoli, Maltepe, Kaleköy, doğuda Sequindel gibi). Sığınma kaleleri bir sivil yerleşim merkezinin yakınında bulunan ve bir tehlike anında halkın sığınabileceği gibi yapılmışlardır (Yukarı Anzaf, Zivistan, Kef Kalesi, Qal'eh Kamana gibi). Garnizonlar yalnızca askeri amaçlara hizmet etmektedirler. Bazen tek, bazen çift sıra sağlam surları bulunan garnizon tesisleri boyut olarak fazla büyük değildirler. Çevrelerinde yerleşim alanı yoktur (Örnek Kuh-i Sambil, Danalu, Qal'eh Djiq, Kafir Kale gibi).

Alireza Hejebri Nobari

Kitap Dünyasından

Enstitü Yayınları

- Tekin, O., *Eskiçağ'da Para*, İstanbul 1995²
Hırçın, S., *Çivi Yazısı: Ortaya Çıkışı, Gelişmesi, Çözümü*, İstanbul 1995 (tükenmiştir)
Dürüşken, Ç., *Eskiçağ'da Spor*, İstanbul 1995 (tükenmiştir)
Demiriş, B., *Eskiçağ'da Yazı Araç ve Gereçleri*, İstanbul 1995 (tükenmiştir)
Serdaroğlu, Ü., *Eskiçağ'da Tıp*, İstanbul 1996
Tekin, O., *Byzas'tan I. Constantinus'a Kadar Eskiçağ'da İstanbul (Byzantion)*, İstanbul 1996
Çete, İ., *Geçmişe Yolculuk Bir Gezi Rehberi, Journey into the Past A Short Guide*, İstanbul 1996.
Alp, S., *Hititler'in Mektuplaşmaları*, İstanbul 1997. Sponsor: Erol Makzume
Fazlıoğlu, İ., *Eskiçağ'da Dokuma*, İstanbul 1997. Sponsor: Penelope

Yakında Çıkacak

- Çokay, S., *Eskiçağ'da Aydınlatma Araçları*, Sponsor: MESA Madeni Eşya San. A.Ş.
Savaş, Ö.S., *Hitit Hiyeroglif Yazıtlarında Tanrı, Şahıs ve Yer Adları*, (Bilimsel Seri).
Şahinbaş, G., *Boğazköy Belgelerine Göre Hititler Devrinde Anadolu'da Anatomi ve Tıp*, (Bilimsel Seri).
Habitat II Bildirileri: İstanbul'da 1996 yılı 3-14 Haziran tarihlerinde, Habitat II çerçevesinde Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü'nün düzenlediği Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Sempozyumu'nda sunulan bildirilerin yayını.

Bahar, H.- G. Karauguz - Ö. Koçak, **Eskiçağ Konya Araştırmaları 1** (Phrygia Paroreus Bölgesi: Anıtlar, Yerleşmeler ve Küçük Buluntular), İstanbul 1996.

ESKİÇAĞ KONYA ARAŞTIRMALARI

1

(PHRYGIA PAROREUS BÖLGESİ: ANITLAR, YERLEŞMELER VE KÜÇÜK BULUNTULAR)

Dr. Hasan BAHAR

Güngör KARAUGUZ

Özdemir KOÇAK

İstanbul 1996

Yapı Özellikleri, İklim ve Bitki Örtüsü, Akarsular ve Göller, Yeraltı Kaynakları, Yollar alt başlıklarını içerir. Burada bölgenin Prehistorik Çağlardan itibaren geçirdiği değişim ve şimdiki durumu; Çarşamba Çayı ve Göksu başta olmak üzere bölgedeki nehirler; Suğla Gölü, Tuz Gölü, Beyşehir Gölü gibi bölge için yaşamsal önem taşıyan diğer pek çok göl anlatılmaktadır. Bunların dışında bölgenin sahip olduğu yeraltı kaynaklarının, Çatalhöyük Neolitik yerleşmelerinden de bilindiği gibi, binlerce yıl önce kullanılmaya başlandığından söz edilmektedir. Konya Bölgesi'nin, Anadolu'nun merkezinde yer almasından dolayı Kuzey Suriye'den Ege Adaları'na uzanan önemli yollar üzerinde son derece önemli bir konuma sahip olduğuna dikkat çekilmektedir.

"En Erken Dönemlerden M.Ö. II. Bin Yıla Kadar Bölge Yerleşmeleri" adlı ikinci bölüm, yapılmış olan yüzey araştırmaları ışığındaki değerlendirmeleri içerir. Tüm bu değerlendirmeler Beycesultan, Hacılar, Kuruçay, Tarsus, Boğazköy gibi başlıca merkezlerle kıyaslanarak yapılmıştır.

"M.Ö. II. Bin Yılda Bölgenin Durumu" adlı üçüncü bölüm, Kurunta Anıtı ve Onun Işığında Hulaya Nehri Memleketi ile Tarhuntaşsa'nın Coğrafyası ile M.Ö. II. Bin yıl yerleşmeleri alt başlıklarını içerir. Hitit yazılı kaynaklarından yola çıkılarak bölgenin, Orta Anadolu'da ilk büyük siyasi güç olarak ortaya çıkan Kuşşara Krallığı ve daha sonra Hitit Krallığı dönemlerindeki önemine değinilmektedir. 1994 yılında Meram ilçesine bağlı Hatıp Kasabası'nda tespit edilen bir Hitit Kaya Anıtı kaya anıtı, doğal yollarla bir kısmı tahrip olmuş halde, bir figür ve A. Dinçol-B. Dinçol tarafından okunan "Büyük Kral, Kahraman [Muwa]talli'nin Oğlu, Büyük Kral, [Kahraman], Kurunta" yazılı, bir hiyeroglif lejandından oluşmaktadır. Ayrıca bölgede Hitit dönemine ait olduğu sanılan bir kaleye

Konya Bölgesi'nin genel coğrafi özellikleri ve en erken dönemlerden başlayarak, II. bin yıl ağırlıklı olmak üzere, tarihi gelişim süreci üzerine bir çalışmayı içeren kitap, 136 sayfa, CXXXIII levha ve 2 haritadan oluşmaktadır.

"Konya Bölgesi'nin Coğrafyası" adlı ilk bölüm, Fiziki

ait surların yer temel taşları bulunmuştur. Tüm bu buluntular, daha önceden bilim dünyasının tanıdığı Bronz Tablet'in ve Tarhuntaşsa adının geçtiği diğer bazı Hitit yazılı belgelerinin içeriği ile birleştirilerek, Tarhuntaşsa Bölgesi ve Hulaya Nehri Memleketi'nin lokalizasyon denemesi yapılmıştır. Tüm bunlardan çıkan sonuçlar; Hulaya Nehri Memleketi'nin coğrafi ve Tarhuntaşsa Ülkesi'nin idari bir ad olduğu ve söz konusu bölgenin sınırları ve Hulaya Nehri'nin Göksu Nehri ile eşitlenmesi şeklinde sıralanabilir.

"Demir Çağı'nda Bölgenin Durumu" adlı dördüncü bölüm, Bölgenin Siyasi Durumu ve Yerleşmeler alt başlıklarından oluşur. Klasik dönemde Likaonia olarak adlandırılan bölge, söz konusu çağ için arkeolojik kaynaklar açısından değerlendirilmiştir. Özellikle Konya'nın batı kesiminde yapılan çalışmalar, bu bölgenin daha çok batı kültürlerinin etkisinde kaldığı şeklinde sunulmuştur.

Meltem Doğan

"Argos Gemicileri" Eskiçağ Bilimleri ile ilgili yeni bir dergi!

İki ayda bir çıkan dergi basıma Ankara'da hazırlanıyor. II. sayısında, Ayşe Diker'in "Neolitik Dönemde Kadın" başlıklı yazısı, Kılıç Karakuş'un "İlk Toplumlarda Yaşam ve Kadın" çalışması ile beraber görülmektedir. Bunun ardından, Amerikalı ve İsrailli arkeologların 1983'ten beri Kudüs'ün 20 mil güneybatısında bulunan Tell Miqne/Ekno kentinde gerçekleştirdikleri antik bir kazının öyküsü, Ozan Süoğlu tarafından anlatılmaktadır. Babil Yaradılış Destanı olan "Enuma Elis" in çevirisi ve Kastamonu-Kınık ve yeniden başlayan Alaca Höyük kazıları hakkında bilgi almak üzere, Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu ile yapılan bir röportaj dergide yer alan diğer bölümler arasındadır. Arkeolojinin yanı sıra folklor/halkbilim hakkında, D.T.C.F. Araştırma Görevlisi Serpil Cengiz ve İzmir İl Kültür Müdürlüğü Folklor Araştırmacısı H. Sinan Mete'nin hazırlamış olduğu yazılar mevcuttur. Ayrıca Coşkun Atılcan'ın derlediği "Yeddi Köşeler" hikayesine yer verilmiştir. Derginin son kısmında ise arkeoloji dünyasından haberleri içeren bir bölüm yer almaktadır.

Meltem Doğan

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)

Arkeoloji Dergisi

Yılda bir kez çıkarılması planlanan dergide Arkeoloji ve ona bağlantılı disiplinlerle ilgili yazılar yer alacaktır. TÜBİTAK'tan Dr. Zafer Karaca ile İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Protohistorya Anabilim Dalı'ndan Prof. Dr. Ufuk Esin, Prof. Dr. Mehmet Özdoğan ve Uzm.Ark. Sema Baykan'ın editörlüğünü yaptığı derginin, Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Prof. Dr. Sedat Alp, Prof. Dr. Halet Çambel, Prof. Dr. Ufuk Esin, Prof. Dr. Jale İnan, Prof. Dr. Tahsin Özgüç ve Prof. Dr. Nimet Özgüç'ten oluşan bir yürütme kurulu ile bilimsel danışmanlık yapacak yerli ve yabancı bilim adamlarından oluşan 16 kişilik de hakem kurulu bulunmaktadır.

Bademağacı Kazıları - 1997

Bademağacı Höyüğü kazılarının 5. dönem çalışmalarına, Ağustos/Eylül 1997 tarihleri arasında devam edilmiştir. Prof. Dr. Refik Duru'nun başkanlığında, Doç. Dr. Gülsün Umurtak'ın katılımı ile yürütülen kazılarda, ENÇ ve İTÇ'na ait yerleşmeler üzerindeki çalışmalar geliştirilmiştir.

Höyüğün orta kesimlerinde, geçen sene inilen -5.50 m'den başlanarak 1 m kadar derinleşilmiş ve ENÇ'nin erken dönemlerine ait iki yapı katı daha ortaya çıkartılmıştır. Bu alanda saptanan ENÇ yerleşmeleri beş yapı katı halindedir. Ana toprağa kadar olan 2 m'lik en alt birikimde, ENÇ'nin en eski yerleşmelerinin bulunduğu kuşku yoktur.

İTÇ yerleşmeleri höyüğün doğu yamacında, 30-35 m genişliğindeki bir kuşak içinde izlenmiştir. Beş ayrı yapı katı halindeki İTÇ mimarlığının 2. ve 3. yapı katlarında, bu dönemde Bademağacı'nda, Batı Anadolu'da yaygın ev tipi olan megaron planının uygulandığı görülmüştür. İTÇ'nin 2. yapı katında, kapıları höyük merkezine dönük olarak düzenlenen beş megaron ortaya çıkartılmıştır. İTÇ'nin daha erken yerleşmeleri olan 4. ve 5. yapı katlarında ise, megaronlardan tümüyle farklı olan, kalın duvarlı ve kareye yaklaşan dörtgen planlı evler ortaya çıkmıştır.

Refik Duru

Yassihöyük Kazıları-1997

Acıpayam ilçesinin (Denizli) 8 km kadar kuzeyinde, Yassihöyük kasabasının kuzeybatısında yer alan Yassihöyük'te, 1997 Temmuz'unda, Denizli Müzesi ile Bademağacı Kazı Kurulu tarafından, küçük ölçekli bir kazıya başlanmıştır.

Çalışmaların amacı, höyüğün güney ve güneydoğu yamaçlarında, önceleri köylülerin toprak almaları ile oluşmaya başlayan, daha sonra her yıl doğal sebeplerle, höyük toprağının dilim dilim çökmesi sonucu büyüyen ve dev boyutlara ulaşan kesitlerin bulunduğu kesimlerde (Kesitlerden en büyüğünün yüksekliği 15 m, uzunluğu 80 m'dir), bu tahribattan yararlanarak, höyüğün tabakalaşma sıradüzenini saptamak ve höyükteki yok olma sürecini, mümkünse durdurmak.

Çalışmalar höyüğün güneydoğu kesiti kenarında (1. Açma) ve güney yamaçtaki büyük kesitin batı kenarında seçilen (2. Açma) iki alanda geliştirilmiştir. Kazılar amaca uygun şekilde, alışılagelen yatay derinleşme kazı yöntemiyle yapılmamış, yukarıdan aşağıya, dikine kesitler alınacak şekilde yürütülmüştür.

10 iş günü devam eden kazılar sonunda, 1. Açma'daki üç yapı katının (0.00-1.50 m'ler arası) çanak çömlek (çç) buluntularının, yüzeyden gelen birkaç RÇ kiremit parçası dikkate alınmazsa, tümüyle M.Ö. I.binyılının ilk yarısına ait olduğu görülmüştür. İçlerinde çok sayıda Frig boyalı malzemesi ile Arkaik Döneme ait boyalı çç vardır.

2. Açma'da da (7.00-10.50 m arası birikim) mimarlık durumu tam olarak belli olmamakla birlikte, ele geçen çç'ye göre, bu birikimin İTÇ II ve kısmen İTÇ I'e ait olduğu saptanmıştır.

Refik Duru

Yumuktepe Kazıları, 1997

Yumuktepe'de Prof. Dr. Veli Sevin'in başkanlığı altında yapılan Türk - İtalyan ortak kazı çalışmaları 1997 yılında da Doruk Açmaları (tarihi dönemler) ve Batı Yamaç Açmaları (prehistorik dönemler) olmak üzere iki ana sektörde yürütülmüştür. Ayrıca doruğun güney kesiminde yeni bir basamaklı açmada çalışmalar başlatılmıştır.

1995 yılında çalışmalara başlanan doruktaki ZIII Açması'nda 1b yapı katının günümüze oldukça harap durumda ulaşabilmiş tüm planı araştırılmıştır. Burada, büyük bir yapının 2 ana ve 3 adet de yan mekanı açığa çıkarılmıştır. Daha derinde ise 2. yapı katına ilişkin pişmiş toprak lahit içinde bir gömü bulunmuştur. Doğubatı doğrultusundaki iskeletin yanında ölü hediyesi olarak cam bir parfüm şişesi ve bir bronz Bizans sikkesi saptanmıştır. Aynı alanda 2 adet de üzeri sal taşlarıyla kapatılmış basit toprak

mezar açılmıştır.

Basamaklı Güney Yamaç Açması'nda OÇ'dan ikinci bin yıla kadar olan tabakalaşma konusunda ilk veriler elde edilmiştir. Geç dönem çukurları tarafından tahrip edilmiş bu alanda az miktarda DÇ ile bol miktarda GTÇ çanak çömleği saptanmıştır.

Batı Yamaç Açmalarında Kalkolitik ve Neolitik tabakalardaki çalışmalar sürdürülmüştür. Burada 16. tabakadaki Kalkolitik surun taş temelleri incelenmiş, ayrıca Garsang'ın 23 veya 24. tabakaları ile çağdaş GN tabakalarda belki de hayvanları barındırmak için oluşturulmuş bir tür mimari saptanmıştır. Höyüğün tabana yakın kesiminde ise Kalkolitik ve GN tabakalar aynı seviyede -teraz yerleşmeleri biçiminde- saptanmıştır.

1997 yılının en önemli sonuçlarından biri de höyüğün batısından akan Soğuksu (Müftü) Deresi'nin başlangıçta doğudan akarken, henüz kesin olarak bilmediğimiz bir dönemde yatağını değiştirerek bugünkü akış şekline geldiğinin belirlenmesi olmuştur.

Veli Sevin, Isabella Caneva, Kemalettin Köroğlu

1997 Yılı Kırklareli Kazıları

İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı ile Alman Arkeoloji Enstitüsü ortak projesi çerçevesinde Kırklareli il merkezi ile yakın çevresinde sürdürmekte olduğumuz çalışmalarda bu yıl Aşağı Pınar ile Kanlıgeçit mevkiilerindeki kazı çalışmaları yapılmış, yakın çevredeki kalıntıların, bölge envanterine yönelik araştırma ve belgeleme işi sürdürülmüştür. Bu yıl ayrıca, kazı yerinde oluşturulması düşünülen "katılımcı açık hava müzesi" ile ilgili olarak düzenleme ve deneysel nitelikteki ilk uygulama da gerçekleştirilmiştir.

Aşağı Pınar mevkiinde, Anadolu kronolojisine göre İlk - Orta Kalkolitik, Balkan kronolojisinde Karanovo III-IV dönemini yansıtan 2 - 5. kültür katlarında yoğun olarak ça-

İşilmiş, gerek yerleşme düzeni, gerek mimari ve gerekse buluntu topluluğu ile ilgili bir çok yeni ayrıntı ortaya çıkartılmıştır. Bu yıl özellikle 2. tabakada ortaya çıkartılmış olan yanmış bir yapı, kültür tarihi açısından çok önemli buluntular vermiştir. İki büyük oda ile bunları çevreleyen daha küçük mekanlardan oluşan yapı, dal-örgü tekniğinde yapılmış, her iki odada da çok sayıda ambar, ışık ortaya çıkmıştır. Yapının kuzey odasında arkalıklı bir iskemlede oturur durumda bir insanı betimleyen bir kap bulunmuştur. Uzun etekli bir giysisi ile omuzlarında şalı olan, kolları karnında kavuşturulmuş durumdaki figür, olasılıkla bir erkeği simgelemektedir. İskemle ile giysisideki ayrıntılar çizi bezeme olarak verilmiştir. Yaklaşık olarak M.Ö. 4800 yıllarına tarihlenen bu kabın benzerleri yalnızca Orta Tuna bölgesinin erken Tisza-Kökenyodob kültürlerinden bilinmektedir ki, daha önceleri, gene benzerleri aynı bölgede olan Töptepe'nin insan biçimli kabı da göz önüne alındığında, bölgeler arası ilişkiler konusunda bilgilerimizin ne denli eksik olduğu ortaya çıkar. Bu yapıda ortaya çıkan bir diğer ilginç buluntu da kadın biçimli, çift gövdeli başka bir kaptır. Üçgen biçimli yüzü, göğüs ve kollar kabartma olarak betimlenmiş olan kadının gövdesinde, gene kabartma olarak yapılmış insan figürleri bulunmaktadır. Alt gövdede bulunan ve biri kadın diğeri de erkek olduğu anlaşılan iki figür el ele tutuşmuş durumdadır. Bilindiği gibi bu tür çift gövdeli kaplar yalnızca Hacılar I'den tanınmakta, buna karşılık insan kabartmalı kaplar İç Anadolu'dan Tuna havzasına kadar bu dönemde geniş bir dağılım göstermektedir.

Aşağı Pınar'da bu yıl ilk olarak 6 ve 7. kültür katları ortaya çıkmıştır. Bunlardan şiddetli bir yangın geçirdiği için çok iyi durumda korunmuş olan 6. tabaka Karanovo II, kırmızı üstüne beyaz boya bezemeli çanak çömlek veren 7. tabaka ise Karanovo I dönemine tarihlenmektedir. Aşağı Pınar'da bu yıl ortaya çıkan ilginç sonuçlardan biri de, 5. tabakayı çevreleyen bir hedek-palisad (?) ve 2. tabakayı sınırlayan bir duvara rastlanmış olmasıdır.

Kanlıgeçit'te bu yıl megaronlar ile sur arasında kalan bölge araştırılmış, bu kesimde, kil ile sıvalı küçük tekneler dışında başka hiç bir yapının bulunmadığı görülmüştür. Buna karşılık büyük megaronun güneyinde temenos duvarının dönüşü ve geçitli kapı yeri bulunmuştur. Temenos duvarının üç yenileme evresi saptanmıştır. Temenosun altında da daha büyük bir duvarın görülmesi, Kanlıgeçit İTÇ tabakasının beklediğimizden çok daha karmaşık olduğunu göstermiştir. Büyük megaronun antelerinin hemen önünde yapılan sondaj yerleşmenin İTÇ'nin başlarına kadar indiğini göstermiştir; bu alanda çok sayıda kubbeli firin bulunmuştur.

Aşağı Pınar kazı alanının açık hava müzesi olarak düzenlenmesi ve burada tarihöncesi yerleşimin birebir modelinin kurulması işinin projelendirilmesine bu yıl başlanmış, ayrıca deneysel nitelikte dal-örgü tekniğine uygun olarak bir kulübe de yapılmıştır.

Mehmet Özdoğan

Seyitgazi-Küllüoba 1997 Yılı Kazısı

Eskişehir ili, Seyitgazi ilçesi sınırları içinde yer alan Küllüoba Höyüğü'nde, Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Doç. Dr. Turan Efe

başkanlığında yürütülen kazıların bu seneki bölümünde de yine batı ve doğu konilerinde çalışılmıştır.

Bu sene ilk defa batı açmalarında, yüzeyden 7 m derinlikte ana toprağa ulaşılmıştır. Bu kesimde eskiden yeniye doğru geç Geç Kalkolitik, İTÇ'na geçiş evresi, İTÇ I ve erken İTÇ 2 katları saptanmıştır.

Doğu konisinde yapılan çalışmalarda ise, İTÇ 2 döneminin sonuna tarihlenen iki megaron veya megaronumsu yapı kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Yerleşmenin ortasındaki meydana, uzunlamasına yan yana bitişik ve bağımsız olarak inşa edilmiş bu oldukça anıtsal megaronların oluşturduğu kompleks, idari veya dini amaçlarla kullanılmış olabilir. Ortadaki meydana, birbirlerine bitişik ve radyal şekilde düzenlenmiş odalardan oluşan konutlar çevrelemektedir. Dolayısıyla, burada da -Demircihüyük'teki gibi- 'Anadolu yerleşim planı' söz konusudur.

Megaronların hemen üzerinde, daha yukarı seviyeden açıldıkları anlaşılan çöp ve adak çukurları ile büyük oranda tahrip edilmiş bir erken İTÇ 3 katı yer alır. Özellikle adak çukurlarında çok sayıda çark yapımı Troya tabakları, depas parçaları ve diğer bazı tipik İTÇ 3 formları ile birlikte 'Suriye şişesi' parçaları ve mermer idoller ele geçirilmiştir. Bu buluntular, İTÇ 3 başlarında, Troya ile Suriye ve Kilikya bölgeleri arasındaki ilişkilerin, -denizyolundan ziyade- içbatı Anadolu üzerinden karayolu ile gerçekleştiği tezini destekleyici bazı önemli bilgiler vermiştir. Küllüoba'da önümüzdeki yıllarda yapılacak kazılar, sadece Batı Anadolu'nun tarihöncesi kronolojisi ile ilgili sorunlarına çözümler getirmekle kalmayacak; aynı zamanda, bölgenin özellikle İTÇ'nda oynadığı rol ve uzak bölgelerle olan ilişkileri konusunda da ayrıntılı bilgiler verecektir.

Turan Efe

İkiztepe 1997 Dönemi Kazıları

Kültür Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi adına, Türk Tarih ve Türkiye Turing ve Otomobil kurumlarının mali desteğinde yürütülmekte olan Samsun-İkiztepe kazı çalışmaları 1997 döneminde 7 Temmuz-29 Ağustos tarihleri arasında 55 gün süre ile gerçekleştirildi. Kazı çalışmalarına Araş.Gör. Şevket Dönmez, iki arkeolog ve 15 stajyer lisans öğrencisi katıldı. Bakanlık uzmanı olarak Samsun Müzesi araştırmacılarından Emine Yılmaz kazıda görev aldı.

1997 dönemi kazıları da, 1993 yılında ilk defa kazılmaya başlanan Tepe III'te geliştirildi. "L" Açması'nın D 6-11/I 14-15 ve D 10/I 16 plankarelerini kapsayan 325 m²'lik bir alanda geliştirilen kazılar sonucunda 1993-1996 dönemlerinde ortaya çıkarılmış olan 6 mimari tabakadan sadece 3-6. mimari tabakaların devamı takip edildi. Ayrıca bazı plankarelerde daha da derinleşilerek İTÇ II dönemine ait 5 yeni mimari tabakanın yani 7-11. mimari tabakaların varlığı ortaya çıkarıldı.

Kazıda ele geçirilen ve Samsun Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilen 165 adet buluntunun 90 adedi pişmiş toprak (10 tüm kap, 3 figürin, 26 ağırşak ve 51 tezgah ağırlığı) 27 adedi kemik (6 ağırşak, 19 delici, 1 alet ve 1 zıpkıncu) 2 adedi boynuz (1 çekiç ve 1 alet) 31 adedi taş (3 zımparataşı, 2 bileytaşı, 3 ezgitaşı, 13 öğütme taşı, 1 topuzbaşı ve 9 nesne), 7 adedi çakmaktaşı (6 kesici ve 1 ezgi-

taşı) ve 8 adedi de tunçtur (1 delici, 1 kesici, 2 zıpkıncu, 1 olta iğnesi, 1 disk, 1 küpe ve 1 keski).

Önder Bilgi

Ulucak Höyük (Kemalpaşa)-1997

İzmir'in 20 km doğusunda yer alan Ulucak Höyük'teki 1997 yılı kazı çalışmaları Mayıs ve Eylül ayları içinde, P 12 a, c plankarelerinde ve höyüğün güneyindeki S 10 açmasında sürdürülmüştür.

P 12 a Plankaresinde üç mimari kat olarak tespit ettiğimiz İTÇ II dönemi yapıları üzerindeki çalışmalara devam ettik. Bu döneme ait ilk yapı katı, 1995-1996 kazı kampanyalarında ortaya çıkarılmıştı. Bir bölümü bu yıl kazılan II. yapı katı ise taş temele sahip iki mekanla temsil edilmektedir. 2 no'lu mekanın taban kalıntısı altında bulunan duvar kalıntıları şu ana kadar III. yapı katına ait tek mimari katı oluşturmaktadır. Siyah ve grinin çeşitli tonlarında koyu yüzölümlü ve açkılı olarak elde yapılmış, keskin profilli çanak ve kaseler, aşırşaklar ve sapan taşları ETÇ II dönemi buluntuları olarak tesbit edilmiştir.

S 10 plankaresinde yapmış olduğumuz çalışmalarda, yüzey toprağının hemen altında Roma dönemine tarihlenen üç yapı katı belirlenmiştir.

Zafer Derin, Haluk Sağlamtimur

1997 Yılı Karagündüz Kazıları

Van il merkezinin 35 km kuzeydoğusunda, Erçek Gölü'nün kuzeydoğu kıyılarındaki eski Karagündüz köyündeki höyükte 1994'ten beri devam eden çalışmalara 1997 yılında da devam olunmuştur. Kazılar yine Van Müze Müdürlüğü ile İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Van Bölgesi Tarih ve Arkeoloji Araştırma Merkezi Müdürlüğü'nce yürütülmüştür.

Bu yıl EDÇ Nekropolü'nde kazı yapılmamış, Erçek Gölü'nün sularının yükselmesi nedeniyle yalnızca höyükte çalışılmıştır. Etkinlikler OÇ mezarları ile önceki yılın çalışmaları sırasında ortaya çıkartılmış Erken Transkafkasya Dönemi tabakaları üzerinde yoğunlaştırılmıştır.

Höyüğün hemen hemen tüm yüzeyine yayılmış olan OÇ mezarları basit toprak türündedir. Bazılarında cesetler süs eşyalarıyla birlikte gömülmüştür. Bunlar, oldukça canlı renklerdeki küçük cam, daha az sayıdaki kemik, frit ve tunç boncuklardan kolyeler ve bilezikler ile tunçtan bilezik, yüzük ve küpelerdir.

OÇ mezarlarından sonra gelen GDÇ ve Urartu yapı katlarının hemen altında Erken Transkafkasya Dönemi kalın tabakalarla temsil edilir. Arada, nekropolle aynı özellikleri gösteren EDÇ çanak çömleği ile OTÇ malzemesine karışık bir şekilde rastlanmıştır. Çoğunluğu monokrom ve polikrom boyalı olan OTÇ çanak çömleği M.Ö. II. binyılda tüm Transkafkasya ve İran Azerbaycan'ında görülen türdedir (Aras boyalıları). Karagündüz parçaları, kendi içinde özellikle bezeme tekniklerine göre çeşitli gruplara ayrılan bu kültürün Van-Urmiye koluna aittir.

Erken Transkafkasya Dönemi'nde dikdörtgen planlı mekanların oluşturduğu bir yapı kompleksi açığa çıkarılmaya başlanmıştır. Oldukça bol miktarda ele geçen çanak çömlekler ise Kura-Aras kültürünün tüm özelliklerine sahiptir. Siyah açkılı bu kaplar insize ya da daha fazla sayı-

daki oluk-spiral bezemeleriyle dikkat çekicidir. Bunlar özellikle Gürcistan'da Kura-Aras ile İTÇ'nin sonları ve OTÇ'na geçiş temsil eden Martkopi ve Bedeni kültürlerinin (Erken Kurganlar Dönemi) özelliklerini gösterir.

Veli Sevin, Aynur Özfirat, Hakan Sivas

Van/ Altuntepe Urartu Nekropolü

1997 Yılı Kazıları

Altuntepe Urartu Nekropolü, Van ili merkezinin sınırları içinde Van-Erciş-Ağrı karayolunun güneyinde yer alır. Urartu başkenti Tuşpa (Van Kalesi)'nin 2 km kadar kuzeyinde bulunan nekropol yıllardan beri yapılan kaçak kazılar sonucu ağır bir tahribata uğratılmıştır. Tuşpa'nın nekropolü olarak kullanıldığı anlaşılan bu alanın tümüyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması nedeniyle burada bir kurtarma kazısı yapılmasına karar verilerek çalışmalara 1997'de başlanmıştır. Van Müze Müdürlüğü'nün başkanlığındaki kazı Prof. Dr.V.Sevin ve arkadaşlarının bilimsel katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmalar sonucunda daha önceden defineciler tarafından soyulmuş toplam 14 adet kaya mezarı temizlenmiş ve ayrıca 2 tane urne türü mezar bulunmuştur. Kaya mezarları irili ufaklı oda şeklindedir. Önlerinde kuyu biçimli bir dromos bulunur. Bazı odalarda nişler ve sekilere yer verilmiştir. Yumuşak kalkere oyulmuş odaların çoğunda işçilik oldukça kabadır. Odaların boyutları 3.20 x 2.65 x 1.75 m; 3.55 x 2.20 x 1.90 m ya da 1.30 x 1.26 x 1.10 m civarındadır.

Tümü definecilerce soyulmuş bulunan mezarlarda çanak-çömlek parçaları ve insan kemikleri ile küçük buluntu olarak akik, kuvarsit, frit ve bronz boncuklar, hayvan başlı süs iğneleri, kemik mühür, tunçtan fibulalar, hayvan başlı bilezikler, çanaklar, at gemi ve kemer parçaları ele geçirilmiştir.

Definecilerden kurtulmuş olan 2 urneden biri bir kaya oyuğu içine yerleştirilmiştir. Parlak kırmızı cilalı urnenin omuzu üzerine bir delik açılmıştır. Ağzı yine parlak kırmızı cilalı bir çanakla örtülmüştür. Yanına ikiye katlanmış tunçtan bir kemer bırakılmıştır. Urnede yalnızca kısmen yakılmış bir insana ait kemik parçaları ele geçirilmiştir. İkinci urne ise taştan bir yatak üzerine yerleştirilmiştir. Oldukça kötü pişirilmiş olan kırmızı cilalı kap yanyana iki deliklidir; ağzı ters çevrilmiş bir çanakla kapatılmıştır.

Altuntepe nekropolü Urartu başkenti Tuşpa'daki halk mezarları ve ölü gömme geleneklerini tanımamız açısından son derecede büyük bir önem taşımaktadır.

Veli Sevin, Ersin Kavaklı

Van/ Ayanis Kalesi

Prof. Dr. Altan Çilingiroğlu başkanlığında 1997 sezonunda Ayanis Kalesi'nde yürütülen kazılar, sadece sekiz tane si bilinen Urartu tapınaklarına bir yenisini eklemiştir. Kazılar sırasında "Payeli Salonu" güneyde sınırlayan ve risalitler yaparak uzanan bazalt bir duvar dikkat çekti. Duvarın temizlenmesiyle yüksekliği üç taş sırasına erişen (1.5 m) taş temel ve üzerinde 4 m yüksekliğindeki kerpiç beden bir tapınağa ait olduğu anlaşıldı.

Tapınağın planı birçok Urartu tapınaklarından tanıdığı-

mız "kule tipli" ve köşeleri risalitli, kare planlı örneklerin aynıdır. 12.45x12.45 m ölçülerindeki tapınağın girişi batıdadır. Üç kademeli bir girişle başlayan koridorun tabanını yeşil alabaster ile yapılmıştır. Ön cephede girişin iki yanında ve koridorun iç duvarlarında toplam uzunluğu 16 m olan Urartu'nun bilinen en uzun üçüncü ve en uzun tapınak yazıtı bulunmuştur. Yazıt "Argişti oğlu Rusa tanrısı Haldi için bu susi'yi ve aynı zamanda bir Haldi Kapısı'nı Eiduru Dağı (Süphan Dağı) önündeki Rusahinili kentinde inşa etti. Rusa derki: kayalık vahşi idi, arazi meyvesiz idi, buraya hiç bir şey inşa edilmemişti..." diye başlar. Yazıtta II. Rusa'nın Ayanis'ta Asur, Frigya, Hitit ve diğer ülkelerden aldığı esirler için bir kent kurduğu ve bu kent için bağ, bahçe ve sulama kanalları yaptırdığı yazılıdır.

Tapınağın önünde ve kuzey duvarı yanında ortaya çıkarılan çok sayıda çivi yazılı eser buranın yağma edilmediğinin kanıtlarıdır. Buluntular *cella* duvarlarının Urartu tapınaklarında genellikle var olan duvar resimleri ile değil, alabaster üzerine çizilmiş tanrı ve tanrısal yaratık motifleri ile süslü olduğunu göstermektedir. Tapınağın yanında bulunan arslan ve boğa bezemeli ve yazıtlı, ortasında 5 kg ağırlığında bir arslan başı yer alan kalkan Urartu sanatında üniktür. Bu tip kalkanların Urartular tarafından kullanıldığı Assur yazılı kaynaklarından ve Korsabad Kabartması'ndan bilinmektedir.

Altan Çilingiroğlu

Ainos (Enez) Kazıları

Ainos (Enez) kazıları, 1997 yılında 1 Temmuz-5 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kültür Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi adına ve parasal destekleriyle yapılan çalışmalara, Türk Tarih Kurumu ile Enez Dardanel Salça ve Konserve Sanayi'nin de maddi destekleri olmuştur. Araş. Gör. Ufuk Kocabaş, Işıl Özseit ve 20 öğrencinin katılımıyla yapılan kazı ve onarım çalışmalarına Bekir Altan ile Rahmi Asal bakanlık temsilcileri olarak görev almıştır. Kazı çalışmaları 4 ayrı alanda gerçekleştirildi.

1. Taşaltı Nekropolü Çalışmaları: Nekropolün güney ucunda 5 x 8 m boyutlarında yapılan açmada, en eskisi M.S. I. yy başlarına, en yenisi ise M.S. 4. yy sonlarına tarihlenen 32 adet mezar gün ışığına çıkmıştır. Üst üste gelen üç gömü tabakası içinde yer alan mezarlardan ikisi sandık mezar tipinde, diğerleri ise kiremit kapaklar içinde gömü biçimindedir. Mezarlardan çeşitli dönemlerin özelliklerini taşıyan cam ve pişmiş topraktan yapılmış zengin hediyeler ele geçmiştir. Aynı açmanın güney kesiminde 2 m kalınlığında olan bir çöplüğe rastlandı. M.Ö. 5. yy'a tarihlenen keramik kalıntılarının egemen olduğu bu çöplükten, sağlam ve sağlamaya yakın durumda, siyah veya kırmızı boyalı/astarlı kandiller ilgi çekicidir. Ayrıca açmanın molozunda 200 kadar çeşitli firma ve şehirlerin damgalarını taşıyan amfora kulpları, bir o kadar da damgalı damgasız tekstil ağırlığı bulundu. Buluntular, Ainos'un Klasik çağlardaki ticareti ile tekstil alanında önemli bir merkez olduğunu göstermektedir.

2. Meriç Açması: 1995 yılı çalışmalarıyla ortaya çıkan antik caddenin daha geniş alanda görülebilmesi ve etrafındaki yapılaşmanın saptanmasına yönelik çalışmaları devam etmiştir. Bu yıl caddenin batısında, batıya doğru uzanan taş döşeli bir sokağın varlığı saptandığı gibi, bunun kuzeyinde yaptığımız derinleştirme sondajında ise, M.Ö. 6. yy'a tarihlenen taş duvar ve keramik kalıntı-

larına rastlanmıştır.

Killik 97 Açması: Killik olarak bilinen tepede yapılan 5 x 5 m boyutlarındaki sondajda 2.40 m derinlikte yer alan yerli kayaya kadar inildi. Açmada M.Ö. 6. ve 5. yy'lara tarihlenen keramik kalıntıları dışında herhangi bir buluntu ya rastlanmadı.

4. Cennet Adası Sondajı: Nekropolün yaklaşık 300 m kuzeyinde, Cennet Adası olarak bilinen alanda, nekropolün sınırlarının belirlenmesi amacıyla yönelik olarak yapılan 4x4 m boyutlarındaki sondajda, 1 m derinlikten itibaren taban suyu çıkınca sonuç alınamadan bırakılmıştır.

5. Sualtı Araştırmaları: Antik limanın ve çevresindeki yapıların belirlenmesi amacıyla geçen yıl başlattığımız çalışmalara bu yıl da devam edildi. Araş. Gör. Ufuk Kocabaş ile Emre Erten, bugünkü limanın batısında kum boğazı olarak bilinen alan ile İ.Ü. Kampının yaklaşık 600 m açığında yaptıkları araştırmalarda çeşitli dönemleri yansıtan keramik kalıntıları saptadılar. Ayrıca, limanın kuzeybatısındaki araştırmada antik limanın mendireği olabilecek düzgün işlenmiş taşlar ile üç delikli taş çapaya rastlanmıştır.

6. Onarım-koruma: Aya Sofya Kilisesi'nin yıkılan tonozlu kapısı geçici olarak onarıldı. Bunun yanı sıra Osmanlı Çağı Mezarlığı'nda yer alan sandukalı lahitlerin onarımına devam edildi. Ayrıca kazılar sonucunda ele geçen eserlerin belgeleme çalışmaları ile konservasyon ve restorasyonları yapılmıştır.

7. Doç. Dr. Hüsamettin Aksu Osmanlı mezar taşları üzerindeki kitabeleri değerlendirme çalışmalarına başlamıştır.

Sait Başaran

Perge 97

Antalya ili, Perge örenyerindeki 1997 yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izniyle, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi "Antalya Bölgesi Arkeoloji Araştırmaları Merkezi" adına başkanlığında yürütülmüştür.

Kentin doğusunda, Hellenistik surlara yakın alanda, 1988 yılında başlanan konut alanı kazısı 1997 yılında, şimdiye kadar açığa çıkarılan mekanların batı sınırını belirleyen yağmur kanalı ile 39 ve 40 no.lu mekanlarda sürdürülmüştür. Ayrıca, bu güne kadar ortaya çıkartılan beş konutta ait mekanlarda toplam altı sondaj ile sokak kapılarında yapı evresi tesbit çalışmaları yapılmıştır. Üç farklı yapı evresi gösteren batıdaki yağmur kanalı, kazısı devam eden "E" evinin kısmen batı sınırını oluşturur.

Konutlarda çıkan Roma - Geç Roma Dönemine ait keramiklerin bir doktora tezi kapsamında incelenmeleri sonucunda, çoğunluğunun M.S. IV - VII. yy'lara tarihlenen Chypriot Red Slip Ware grubuna girenlerin oluşturduğu saptanmıştır. Sondajlardan çıkanlar arasında M.S. I - III. yy'lara tarihlenen Sagalassos Red Slip Ware malları ile az sayıda Doğu Sigillatları A ve taklitleri, Arretina ve İtalya Sigillatları ile Kuzey İtalya'dan ithal edilen Thin Walled ve Barbotin tekniğinde yapılmış keramikler yer almaktadır.

1997 yılı kazı çalışmaları kapsamında Batı Nekropolü'nde sürdürülen kazılarda, M.S. 2. ve 3. yy'lara tarihlenen, podium veya toprak zemin üzerinde duran 10 adet lahit ile duvarları freskli iki mezar yapısı açığa çıkartılmıştır. Bu mezarların çoğu tekneleri kırılarak veya kapakları açılarak daha önceleri soyulmuştur. Ancak iki tanesi, için-

de iskeletleri ve mezar hediyeleri ile el değmemiş halde günümüze kalmıştır. Perge Nekropol çalışmaları için çok önemli olan, hiç açılmamış bu mezarlarda bir çift altın küpe, üzerinde arı kabartması olan bir altın levhacık ile çok sayıda kemik iğneler, sikkeler, bronz ayna ve kandiller ele geçmiştir.

Hellenistik kulelerin ve oval avlunun planlanmasının hemzaman olup, olmadığı hususunda A.M. Mansel ve H. Lauter'in ileri sürdüğü karşıt görüşlere açıklık kazandırmak amacıyla, 1995 yılında avlu ve Hellenistik kulelerde başlanan sondaj çalışmaları, 1997 yılında da sürdürülmüştür.

Perge'nin akropolisinde kentin Roma öncesi yerleşimini arkeolojik açıdan aydınlatmak amacıyla 1994 yılında başlanan yüzey araştırmaları 1997 yılında bazı sondajlarla devam etmiştir. Almanya Giessen Üniversitesi ile müşterek yürütülen bu çalışmalarda M. Ö. II. binyıla tarihlenen prehistorik çanak-çömlek parçaları, Arkaik Dönem çanak-çömlek fragmanları ile Klasik ve Hellenistik dönemlere ait mimari kalıntılar elde edilmiştir. Boğazköy'de ele geçen bronz levhada sözü edilen "Parha" ile "Perge" nin arkeolojik ilişkisi için bu çalışmaların sürdürülmesi planlanmıştır.

Perge'deki koruma çalışmaları kapsamında Batı Nekropolü alanında ortaya çıkartılan lahit ve mezar yapılarının üstü yağmurdan korunmak amacıyla bir sundurma ile kapatılmış ve duvar fresklerinin dökülmemesi için ilk müdahale gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, daha önceki yıllarda çıkan ve zamanla çeşitli nedenlerle yıkılan veya kırılan çeşitli mimari elemanlar yapııştırılmıştır. Konutlarda çıkan keramiğin, sikkelerin, cam eserlerin tasnif, değerlendirme ve konservasyon çalışmalarına devam edilmiştir.

Halûk Abbasoğlu

Patara Kazısı 1997 Haberleri

'97 çalışmaları yeraltı oygu gömütlerinde yoğunlaştırılmıştır. Açılan 34 gömütten 8'inin gömüt olmadığı anlaşılmış, geri kalan 18'i Bizans Çağı'nda soyulmuş, 8'ine de ilk kez girilmiştir. Likya gömüt mimarisi ve ölü gömme gelenekleri konusunda bilinmezlere ışık tutan önemli veriler: gömütün açılış ve kullanım teknikleri, ölülerin yerleştirilme düzeni, döşemelerin kullanımları, gömüt donatıları, ölü eşyaları ve ölü armağanlarının gömütteki yerleri ve birbirleriyle ilişkileri biçiminde özetlenebilir.

Özellikle 42 ve 43 numaralı gömütler el değmemiş zengin envanterleriyle şaşırtmışlardır. Gömüt 42'nin güney yan duvarına oyulan dikdörtgen niş içine 7 kafatası dizilmiş ve kemikleri duvar diplerine ve köşelere yığılmış olarak bulunmuştur. Salt bir iskelet yerindedir; burası her yeni gelenin konduğu yer olmalıdır. Ve belli ki, yenisi geldiğinde eskisi gömütün bir köşesine sıyrılmaktadır. Başların ayrılıp rafa yerleştirilmesi ise ata kültüründen çarpıcı izler verir.

Buluntular bugüne dek bilinenlere ek yeni ve özel örneklerle zengindir. Çok özel parçalar da içermektedirler. Örneğin, içinde siyah mürekkebiyle bulunan bir hokka ve yanında yazı gereçleri, tüm öğeleriyle ele geçen 2 takım cista, gümüş cremation urnesi ya da deri kılıfı ve boyundan bağlı taşıma ipli bir ampulla şaşırtıcı önemli buluntulardan birkaçıdır.

Oygu gömütler yanında, diğer çalışmalar: Liman Hama-

ma caldariumunda hypocaustum açmaları, Ante Tapınak öndüzenini anlama amaçlı açmalar, Tepecik Tapınak Gömütü, Kent Kilisesi kazılarıdır. Topografik harita çalışmaları ile ilk kez denenen geofizik yöntemlerle Tak ve Ekklesiesterion önünde yeraltı kalıntılarını görüntüleme amaçlı geofizik çalışmaları Stendal-Berlin ve Münster ekipleri tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ekibimiz ayrıca Tlos Yüzey Araştırmaları ile Kent Antalya'nın Arkeolojik Envanteri Projeleri'nin 1997 etkinliklerini gerçekleştirmiştir. İlkinde Likya kaya gömütleri yayına hazırlanmış, ikincisinde ise Antalya'nın Lyrboton Kome çalışmaları tamamlanmıştır.

Fahri Işık

Elaiussa-Sebaste Kazı Çalışmaları

1997 yılı Ağustos-Eylül aylarında Roma Üniversitesi'nden Prof.Dr. Eugenia E. Schneider başkanlığında Elaiussa-Sebaste'de sürdürülen kazı çalışmalarına İstanbul Üniversitesi'nden Doç. Dr. Oğuz Tekin de ekibi ile destek verdi.

Kazı çalışmaları 2 ayrı alanda gerçekleştirilmiştir: Tiyatro ve Agora. Tiyatrodaki çalışmalar büyük ölçüde caveanın açığa çıkartılmasına yönelik olurken, agora da ise Geç Roma - Erken Bizans dönemine ait mezarlar ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca 'ada' olarak tanımlanan kıyı kesiminde bulunan Bizans dönemi şapelinin taban karolarının restorasyonu da Uzm. Restorör Hüseyin Akıllı tarafından gerçekleştirilmiştir. 3 yıldır sürdürülen kazı çalışmalarından ele geçen ve Mersin Müzesi'nde muhafaza edilen sikkeler Doç. Dr. Oğuz Tekin tarafından yayına hazır duruma getirilmiştir.

Oğuz Tekin

Tarsus Cumhuriyet Alanı 1997 Yılı Çalışmaları

Cumhuriyet alanı kazılarında bu yıl Prof. Dr. Zeynep ve Metin Ahunbay başkanlığındaki bir ekip tarafından antik caddenin ve çevresindeki yapıların rölevaleri çıkarıldı. Bu çalışmaların amacı, Tarsus'un Batı Caddesi ve çevresindeki kalıntıların onarım, koruma ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanmasıdır. Ayrıca önceki yıllarda I. Bölge olarak adlandırdığımız alandaki 1. mimari seviyenin 5-6 KL plankareleri içinde kalan kısmı açıldı. Arkeolojik kazılar sırasında, stylobatın gerisinde yer alan stoanın cephe duvarları olduğunu söylediğimiz duvara (F Duvarı) koşut olan ve mimarisi hemen hemen aynı özellikleri gösteren ikinci bir duvar (F1) bulundu. İkisi arasındaki mesafe 12.90 m'dir. Böylece F duvarı gibi buna koşut duvar da yıkılmayıp geç dönemlerde yeniden kullanılmıştır. Bu durum aynı zamanda stylobatın gerisindeki stoanın en azından planını çıkaracak oranda kalıntıların günümüze ulaşabildiği umudunu doğurmuştur.

Bu plankarelerde ve bunların içindeki yapılarda, çoğu sağlam pişmiş toprak kaplar, kandiller, sikkeler ve sırlı seramik pişirmede kullanılan üç ayaklar bulundu. Bu veriler ışığında I. mimariyi M.S. 7-9. yy'lara tarihlemek istiyoruz.

Levent Zoroğlu

Kelenderis 1997 Yılı Çalışmaları

1997 yılında, Aydıncık Öğretmen Evi bitişiğindeki inşaat alanında açığa çıkan dromoslu mezarın temizliği yapıldı ve depo çalışmaları sürdürüldü. Söz konusu mezar, modern kentin merkezinde ve Adana-Mersin karayolunun hemen üzerindeki doğal teraslardadır. Dromosu rampalıdır ve aksı mezar odasına göre biraz kaymıştır. Mezar odasının üst örtüsü ise inşaat sırasında yıkılmış ve mezar odasındaki iskeletler parçalanmıştır. Çalışmalarımız sırasında iki adet Fenike (ya da Pers) tipi ticari amphora ile, 5 tanesi sağlam lekythos ve lekythos parçaları bulunmuştur. Ayrıca mezarın temizliği sırasında zemine yakın bir seviyede çok sayıda bronz eser de bulundu. Bunlar arasında iki kepçe, bir kylix, bir kandil önemli eserler arasındadır. Lekythoslar üzerinde grifon ve sfenx betimlemeleri bulunmaktadır.

Bu mezar, içerisinde ele geçen buluntular ışığında M.Ö. yy sonlarına ve erken 4. yy'a tarihlenebilir.

Levent Zoroğlu

Harmanören. (Göndürle Höyük) Mezarlık Kazısı

Isparta'nın 27 km kuzeydoğusunda yer alan Göndürle Höyük Mezarlığı'nda 1993 yılında başladığımız kazılara, İ.Ü. Araştırma Fonu ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın maddi desteği ile devam edilmiştir.

Bu yıl üç açmada (I,L,M) çalışılmıştır. 1996 yılında başladığımız I açması doğu yönde genişletilmiştir. Burada bulunan üç mezar bize yeni küp tipleri vermiştir.

I,L,M açmalarından 13 küp mezar açığa çıkarılmıştır. Define kazıları sonucu ve doğanın tahribine uğrayan küpler çok ezik ve kırıktır. Tüm mezar küplerinin ağız açıklıkları kuzey ve güneye hafif sapmalarla doğuya yönelmişlerdir. Gömülerin çoğu zamanın tahribine uğramış iskeletler dağılmış ve toprağa karışmıştır. Buna rağmen ele geçen *insitu* durumdaki kemiklerin sıralanışından hocker durumu izlenebilmektedir.

Mezarlara birden fazla hediye bırakılmıştır. Ağırşak, çömlekçik, gaga ağızlı testi ve testicik pişmiş toprak buluntulardır. Aynı form gösteren testilerin bezemeleri Pisidia Bölgesi karakterini göstermektedir. Mezar M 5'ten gaga ağızlı iki testi yanı sıra, ele geçen sap delikli balta tipiktir. Bu yıl madeni malzeme ele geçmemiştir.

Kazılar sırasında bulunan 11 adet envanterlik eser temizlenerek ve restorasyonu yapılarak, kazıdan çıkan iskelet kalıntılarıyla birlikte Isparta Müze Müdürlüğü'ne teslim edilmiştir.

Mehmet Özsait

Göller Bölgesi Yüzey Araştırmaları

1972 yılından beri Prof.Dr. Mehmet Özsait başkanlığındaki bir ekiple Burdur, Isparta illerinin tamamı, Antalya'nın kuzeyi ve Konya'nın batısında sistematik yüzey araştırmaları sürdürülmektedir.

1997 yılında İ.Ü. Araştırma Fonu'nun maddi katkılarıyla, Isparta'nın Merkez ilçe, Atabey, Aksu, Gönen, Yalvaç ve kısmen Eğridir ilçesinin daha önceki yıllarda yeterince araştıramadığımız ya da gidemediğimiz kesimleri incelenmiştir.

Önce, Isparta Merkez ilçede Büyükgökçeli kasabası sınırları içinde kalan ve İTÇ buluntuları veren Findos Höyük incelenmiştir. 1984 yılından beri aralıklarla araştırdığımız höyükte, geniş anlamdaki Isparta Ovası'nın kültür tarihi yönünden son derece önemli ve Hacılar VI ile çağdaş olan Son Neolitik yerleşmeye ait keramikler bulduk. Bu şimdikiye kadar Isparta Ovası'nda tespit edilen tek örnektir.

Yalvaç ilçesine bağlı Gökçeali köyü sınırları içinde yaptığımız araştırmalarda, daha önceden bulduğumuz Çayköprü Höyük'te de yine Hacılar VI ile çağdaş ve monokrom keramikler veren Son Neolitik bir yerleşme daha tespit ettik. Bu Yalvaç'ta Teknepinar Höyük ve Kuyucak Höyük'ten sonra bulduğumuz üçüncü Neolitik yerleşmedir. Yine Yalvaç ilçesinin Kumdanlı kasabasındaki Ağıl Höyük'te yaptığımız araştırmada önceden bildiğimiz İTÇ yerleşmesinden başka M.Ö. II. Binyıl yerleşmesine tanıklık eden keramikler bulduk.

Bunlardan başka, Aksu ilçesi Senitli Yaylası'nda çalışılmış ve 11 adet kabartmalı stel parçası Isparta Müzesi'ne teslim edilmiştir. Ayrıca burada, Pisidia dilinin çözümüne katkısının olacağını düşündüğümüz yazıtlar da bulunmuştur.

Gönen'de kapsamlı araştırma yapılmış, antik Konane gezilmiş ve 4 yeni yazıt bulunmuştur. Atabey ilçesine bağlı Kuleözü, Kapıcak ve Pembeli köyleri eski yerleşmeleriyle birlikte incelenmiştir. Sonuçta işaret edilen ilçelerde yapılan araştırmalar sırasında 5 RC yerleşmesi daha bulunmuştur. Harmanören Yaylası'nda bölgenin doğa tarihi yönünden önemli olan ve sarkıt ile dikitleri bulunan Damlancı İni incelenmiştir. Araştırmalara önümüzdeki yıllarda da devam edilecektir.

Mehmet Özsait

"Termessos" ve "Elmalı-Kumluca-Korkuteli" Epigrafya-Tarihî Coğrafya Yüzey Araştırması Projeleri 1997 Yılı Çalışmaları

Antalya şehir merkezinin 34 km kuzeybatısındaki Termessos antik kenti ve egemenlik alanıyla, Elmalı-Kumluca-Korkuteli ilçe sınırları içinde 1989 yılından bu yana Avusturya Bilimler Akademisi Küçük Asya Komisyonu adına uygulanmakta olan her iki projeye ilişkin çalışmalar, Temmuz-Ağustos aylarında sürdürülmüştür.

Çalışmaların ilk bölümünde öncelikle Termessos kent alanı ele alınarak, geçen kampanyalarda kapsamlı bir şekilde araştırılan güney nekropolü (E8-E10 nekropol bölgeleri), sütunlu cadde (L5) ile P3 yapısı ve çevresi kontrol amacıyla bir kez daha taranmış; öte yandan, şimdikiye dek üzerinde çok az durulan, batı nekropolüne ait E7 nekropol bölgesi incelenmiştir. Bu çalışmalar sırasında 4 yeni mezar yazıtı ele geçirilmiş; ayrıca, daha önce yayımlanan bir agonistik yazıt (TAM III, 1, no. 146) ilişkin yeni bir fragmanın keşfi ve dolayısıyla söz konusu yazıtı yapılan addendum, kentte bugüne kadar belgelenmemiş bir koşu türünün (çocuklararası stadion koşusu) saptanmasına olanak sağlamıştır. Kent alanında kısa süreyle gerçekleştirilen bu çalışmalardan sonra teritoryuma geçilmiş olup, Adabayır (Güzle köyü), Akgedik, Asartepe, Aslanlıtaş (Eski Saklıkent yolu), Avlağı, Bükdereleri, Cırbeli, Deniztaş, Dervent, Dümber/Dümberdamları, Ekmekbaşlındı

(Güzle köyü), Gâvurkalesi, Hörüderesi, Hörüyurdu, İncircik, Kargılı, Kaşıkpinarı (Güzle köyü), Keldağ (Doyran köyü), Kisileçukuru (Doyran köyü), Kuyubeleni, Mersinlikuyu, Örtülü (Kozdağ), Palamut (Doyran köyü), Pazaryeri/Beypinarı (Güzle köyü yaylası), Sakartas, Sakızlıklıalan, Sülüklüsü (Doyran köyü), Taşlıhöyük (Yazır köyü), Yaypinarı, Yelektas ve Yumrutepe mevkileri araştırmaya tabi tutulmuştur. Ağırlığını Doyran köyü yakınlarındaki Keldağ'da bulunan antik yerleşme yerini hedefleyen araştırmaların oluşturduğu teritoryum çalışmaları sırasında 1 adak (Aspalos-Artemis'e), 1 yapı (Zeus Soter tapınağının tamamlanması ve tanrıya adanması), 3 onur, 16 mezar yazıtı olmak üzere, saptanan toplam 21 yeni yazıtın dokümantasyonu yapılmıştır. Bu yılki teritoryum araştırmalarının en somut sonucu, Termessos'un kuşucumu 10 km güneydoğusuyla Doyran köyünün yaklaşık 2 km kuzeybatısında yer alan Keldağ'daki antik yerleşme yerinden elde edilmiştir. Hellenistik Çağ'da kurulduğu anlaşılan, söz konusu çağa ilişkin kalıntıların yanı sıra Roma ve Geç Antik-Erken Bizans devirlerine tarihlenen dikkat çekici çeşitli kalıntılar da içeren bu önemli antik yerleşmenin Termessos'a bağlı bir katoikia niteliğini taşıdığı belirlenmiş; bunun da ötesinde, ele geçen iki yazıtta to peripolion diye anılan yerleşmenin özel adı, gene bu yazıtlardan birinin yardımıyla "Neapolis" olarak tespit edilmiştir. Söz konusu yerleşme, Termessos'un kuşucumu 10 km güneybatısındaki Ahırtaş mevkiinde yer alan ve yazıtların çoğunda aynı şekilde to peripolion olarak nitelendirilmekle beraber 1996 yılında özel adı araştırma ekibimiz tarafından "Kelbessos" olarak saptanan katoikia'yla birlikte, Termessos egemenlik alanındaki en büyük iki yerleşmeyi oluşturmaktadır.

Ekibimizin bu yılki araştırma etkinliğinin ikinci bölümü, Elmalı ve Korkuteli ilçelerinde 1990 yılından bu yana yapılmakta olan araştırmaların tamamlanmasından dolayı, proje çalışmalarının Kuzey Lykia'dan Doğu Lykia'ya kaydırılmasıyla Çandır Vadisi ve çevresindeki yerleşmeleri hedef alacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Yöredeki araştırmalara, hazırlanan yeni program çerçevesinde, merkez ilçeye bağlı Hisarçandır köyünden başlanmış olup, çalışmalar bu yıl Gedeller Mahallesi ve civarında yoğunlaştırılmıştır. Öncelikle, anılan mahallenin merkezi ve yakın çevresi taranmış, daha sonra Akçaisa, Gökdere ve İncircik mahalleleri araştırmaya tabi tutulmuştur. Anılan yerleşim birimleri çevresinde yer alan Arabintepe, Armutçuk, Arpalık, Büyükdipsiz, Cumayanı, Çatalçam, Çınarcık, Deveboynu, Dipyurt, Hantepesi, Ilıca, İçeriboğaz (Karağanintepesi), Kızılcatepe, Küçükdipsiz, Palamutlar, Tilkilik, Zindantaşı/Kale mevkileriyle Hurma köyüne bağlı Kızılcapınar ve Kocaköy mevkilerinde yapılan çalışmalar sırasında birçok yazıt incelenmiş olup, bunların büyük çoğunluğunu mezar yazıtları oluşturmaktadır. Yörede bu yıl gerçekleştirilen çalışmaların en somut sonucu ise, Termessos'un komşusu Trebenna (Çağlarca) antik kentine bağlı Onobara adındaki, yeri şimdiye değin kesin olarak belirlenemeyen yerleşmenin, Deveboynu mevkii merkezi olmak üzere, Gedeller köyü arazisine lokalize edilmesi gerektiğidir.

Bülent İplikçioglu - Güler Çelgin - A. Vedat Çelgin

Karadeniz Bölgesi Yüzey Araştırmaları

1986 yılından beri Prof.Dr. Mehmet Özsait başkanlığındaki bir ekip tarafından Amasya, Samsun, Ordu ve Tokat illerinde sürdürülen yüzey araştırmalarına 1997 yılında İ.Ü. Araştırma Fonu'nun maddi katkıları ile Tokat ve ilçelerinde devam edilmiştir.

1988 yılında Tokat'ın Erbaa ilçesi sistematik olarak araştırılmıştı. Yine aynı yıl Artova, Niksar, Almus ve Reşadiye'de bir ön araştırma yapılmıştı. 1990-1993 yıllarında Ordu-Mesudiye araştırmaları sırasında da hemen her yıl Tokat'ın Reşadiye ilçesinin kuzeydoğu kesiminde çalışılmıştır.

1997 yılında ekibimizle Tokat Merkez ilçe, Turhal, Pazar ve özellikle Zile'de 22 gün süre ile sistematik araştırmalar yaptık.

Turhal'da Katmerkaya, Ali Tepesi, Deliktaş, Zile'de Medrese-tepe, Yılankaya, Hamza'nın Çal, Toptepe, Yüzelliktepe, Kazıklıtepe, Mal Tepesi, Eskiköy Tepesi, Kayaönü Tepesi, Gavur Kalesi, Öğlenlik Tepe, Acıpınar köyünde Üyücek Tepesi, Emirören'de Kösele Tepesi, Ede köyünde Alkaya Tepesi İTÇ yerleşmeleri, Katmerkaya, Eskiköy Tepesi, Üyücek Tepesi'nde M.Ö. II. Binyıl yerleşmeleri ile 5 DÇ, 7 RÇ yerleşmesi olmak üzere bu yıl toplam 32 yeni yerleşme yeri tespit etmiş olduk. Ayrıca Iğdır köyünde 11 kaya mezarı görülerek incelenmiştir. Araştırmalara önümüzdeki yıllarda da devam edilecektir.

Mehmet Özsait

Sinop-Samsun-Amasya İlleri Yüzey Araştırması, 1997

A.Gör.Şevket Dönmez tarafından hazırlanmakta olan doktora tezi ile ilgili olarak 15-25 Eylül 1997 tarihlerinde Sinop (Merkez, Gerze ve Erfelek ilçeleri), Samsun (Merkez, Bafra, 19 Mayıs, Alaçam, Kavak ve Ladik ilçeleri) ve Amasya (Merkez, Taşova, Suluova, Merzifon ve Gümüşhacıköy ilçeleri) illeri sınırları içinde gerçekleştirilen yüzey araştırmasında, daha önce arkeoloji dünyasına tanıtılmış bulunan 38 eski yerleşme yeri gezilerek yüzey toplanması yapılmış ve bu yerleşmelerin son durumları belgelenmiştir. Yapılan yüzey toplanması sonucunda araştırılan bölgede, GKÇ, İTÇ I-III, OTÇ, GDÇ, Helenistik Çağ ve sonrasındaki dönemlere ait yerleşimler olduğu anlaşılmıştır.

Şevket Dönmez

Samsun-Amasya İlleri

Yüzey Araştırması, 1997

İkiztepe'de ele geçirilmiş bulunan arsenli bakır eserlerin imalinde kullanılmış olan bakır ile arsenik yatakları, ergitme ocakları veya atölyelerini saptamak amacıyla Samsun ve Amasya illeri sınırları içinde geliştirilen yüzey araştırması 29-31 Ağustos 1997 tarihleri arasında 3 gün süre ile gerçekleştirildi. Yüzey araştırmalarına heyet üyesi olarak A.Gör. Şevket Dönmez katıldı. Bakanlık temsilcisi olarak Samsun Müzesi araştırmacılarından Emine Yılmaz araştırmada görev aldı.

3 aşamada gerçekleştirilen yüzey araştırmasının 1. aşamasında İkiztepe-Kolay-Çakıralan-Ilıca-Havza güzergahı

izlenerek Köprübaşı köyüne ulaşıldı. Buradan Tavşan Dağı'nın kuzeyinde bulunan 5 km uzunluğundaki Bakırçay vadisinin kuzeye bakan ağzından güneye doğru yaklaşık 1.5 km uzunluğundaki bir kısmı incelendi. Ersandık ve Aşağı Meryemdere köylerinin güneybatısında yer alan vadinin bu kesiminde bir maden yatağına veya cüruf yığına rastlanmadı. Fakat, çay yatağında güneyden sel suları ile geldiği anlaşılan dağınık ve az sayıdaki curuflardan analiz için örnekler toplandı.

Yüzey araştırmasının 2. aşamasında İkiztepe-Bafra-19 Mayıs-Samsun-Kavak-Havza-Merzifon-Gümüşhacıköy güzergahı izlenerek Gümüş beldesine gelindi ve araştırmalar Gümüş'ün batısında yer alan İnegöl Dağı'nda gerçekleştirildi. İlk olarak Gümüş'ün yaklaşık 5 km kuzeybatısında yer alan Kartalkaya mevkiine ulaşıldı ve burada bulunan kayalıklardaki evvelce saptanmış bulunan büyük küçüklü madenci galerileri görüldü. Daha sonra Gümüş'ün 20 km kuzeybatısında yer alan ve Büyük Alan köyü ile Sallar köyü arasındaki Niyazbaba türbesinden adını alan Niyazbaba mevkii incelendi. İnceleme sonucunda, türbenin 10 m batısındaki kayalıklarda birtakım küçük galerilere rastlandı. Bu galerilerin duvarlarında yer alan metalik parıltıların analizlerini yaptırarak ne olduklarını anlamak için kayalardan örnekler alındı.

Yüzey araştırmasının 3. aşamasında İkiztepe-Bafra-19 Mayıs-Samsun-Kavak-Havza-Merzifon-Gümüşhacıköy-Osmancık ve Dodurga güzergahı izlendikten sonra Oğuzlar (eski adı Karaveren) ilçesine ulaşıldı. Araştırmanın bu aşamasında ilçe sakinlerden civarda maden yatağı ve curuf kalıntısı bulunup bulunmadığı sorularına olumsuz cevap alındı.

Önder Bilgi

1997 Yılı Bitlis-Muş İlleri Yüzey Araştırması

Kuzeydoğu Anadolu'nun çeşitli yörelerinde 1991'den beri sürdürdüğümüz yüzey araştırmalarına 1997 yılında Bitlis-Muş illerinde devam edilmiştir. Çalışmalarımız özellikle bugüne değin bilgilerimizin çok eksik olduğu M.Ö. II. binyıl üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Güvenlik problemleri nedeniyle incelemelerimiz ancak Jandarma komutanlıklarının eşliğinde gerçekleştirilebilmiştir.

Bilindiği üzere, tüm Doğu Anadolu ve Transkafkasya'da Orta ve Son Tunç çağlarındaki yerleşmeler konusu karanlıklar içindedir. Bugüne kadar yapılan kazı ve yüzey araştırmalarında bu dönemlere ait izlere höyüklerde fazla rastlanılmamıştır. Çalışmalarımız bu soruna yöneliktir. Yeni çalışmalarda OTÇ'nin izleri Süphan Dağı'nın etekleri ve Muş'un kuzeyindeki yüksek yaylalarda bulunmuştur. Bu kültürün temsil edildiği en zengin buluntu yerleri, Ahlat'ın hemen kuzeyindeki Eriklik ve Bulanık'ın güneybatısındaki Elmakaya Nekropolü'dür. Yaklaşık 2-3 km'lik bir alanı kaplayan Elmakaya Nekropolü, ilk gözlemlerimize göre OTÇ, EDÇ ve Urartu dönemlerine aittir. Bu sezon belirlediğimiz M.Ö. II. binyıla ait en son nokta, Muş'un hemen kuzeyindeki yüksek terasta yer alan Yılan Kalesi'dir. Burada bulunan M.Ö. II. binyıl boyalıları, ülkemiz sınırları içinde bir kalede ele geçirilen ilk örneklerdir. Taştan bir savunma duvarına ve teraslara sahip kale aynı zamanda bol miktarda DÇ çanak çömleği de vermiştir.

Her üç merkezden topladığımız monokrom-polikrom boyalı parçalar, "Aras Boyalıları" adını verdiğimiz ve tüm Transkafkasya ile Kuzeybatı İran'da varlığını gösteren bu kültürün kollarından biri olan Van-Urmiye gurubuna aittir.

Araştırmalarımız sırasında sıklıkla DÇ yerleşimlerine de rastlanmıştır. Bunlardan en önemlileri Nemrut Dağı'nın kuzeybatı eteklerindeki Segrin Kalesi ile Van Gölü kıyısındaki modern Tatvan'ın içinde yer alan Tatvan Kalesi'dir. Segrin kiklopik taşlardan yapılmış duvarlara sahip, oval planlı bir kaledir. Mimari özellikleri Urartu'dan daha erken bir döneme, belki de EDÇ'na ait olduğunu düşündürür. Tatvan Kalesi ise gerek toplanan parçalar, gerekse burada bulunan kaya mezarının gösterdiği üzere tipik bir Urartu tesisidir.

Yüzey araştırmalarımız, Doğu Anadolu yüksek yaylasının güney eteklerinin Orta ve Son Tunç çağlarında pastoral bir yaşam tarzı sürdürdükleri anlaşılan insanlarca hiç de küçümsenemeyecek bir şekilde iskan edildiğini göstermiştir.

Aynur Özfırat

1997 Yılı Artvin-Ardahan İlleri Yüzey Araştırması

Artvin ve Ardahan illerindeki yüzey araştırmalarının üçüncüsünde, Artvin ve çevresinde günümüze kadar üzerinde fazlaca durulmamış olan eski yol sistemi ve "kemer köprüler" konusunda oldukça yeni ve ilginç bulgular saptanmış; Arhavi/ Ortacalar, Borçka/ Kaynarca (Otingo), Chala, Murgul, Artvin/ Hatila, Şavşat/ Bertasuyu ve Meydancık dereleri üzerinde toplam 14 köprü ve 4 OÇ kalesi incelenmiştir. Ardahan'da ise Çıldır, Göle ve il merkezi çevresinde, özellikle DÇ ve öncesine ilişkin 5 kale ve yerleşim alanı, 1 yazıt ve ayrıca Osmanlı dönemine ilişkin 1 mezarlık belgelenmiştir.

Artvin bölgesinde oldukça engebeli coğrafyanın oluşturduğu zorluğu aşmak için daha çok küçük dereler üzerine OÇ ve sonrasında, kesme taşların kireç harcı ile birleştirilmesi tekniği ile "kemer köprüler" inşa edilmiştir. Çoruh Nehri ise ancak çok dar olduğu birkaç noktada geçilebilmiştir. Köprülerin hemen hepsi yuvarlak kemerli ve her iki yandan kemerin orta bölümüne doğru yükselen tipte yapılmışlardır. Genişlikleri 2.20 ile 3 m arasında, kemer açıklığı ise 21 m'ye kadar çıkmaktadır. Bazılarının yanlarında korkuluklar bulunmaktadır. Bunlardan Murgul ve Hatila Çayı üzerine kurulmuş birer kemer köprü aracılığı ile eski Artvin yolunun günümüzdekinden farklı ve Çoruh Nehri'nin sol kıyısında olan güzergahı saptanmıştır.

Ardahan bölgesinde incelediğimiz DÇ'na ilişkin 5 kaleden, Karakale ve Köroğlu adlarını taşıyanlar, 1995 ve 96 yıllarında saptadığımız Çataldere, Derindere, Ziyaret ve İncedere yapıları ile aynı karakterdedir. Bu yapılar, genellikle bir ova veya yerleşim alanının kıyısındaki yüksekçe bir noktada, daha çok merkezdeki kulesi öne çıkarılmış bir anlayışla, oldukça büyük taşlardan ve birbirine benzer planda yapılmışlardır. Çıldır Gölü kıyısında belgelediğimiz Senger Kale, çevresi surlarla kuşatılmış büyük bir yerleşim alanı görüntüsündedir. Bu yıl ayrıca gölün güneybatı ucundaki Taşköprü Urartu yazıtı da yeniden incelenmiştir.

Kemalettin Köroğlu

İstanbul Arkeoloji Müzeleri Çivi yazılı Belgeler Arşivindeki Fara-Projesi

Eski Mezopotamya kenti Şuruppak (bugünkü Fara) koleksiyonuna ait tabletler en eski Uruk metinlerinin tümü ile Abu Salabih veya Girsun (Tello)'dan çıkan eski Sumer metinleri arasında önemli bir köprü teşkil etmektedir.

Fara, kuzeyde Nippur ve Kiş'den güneyde Uruk'a kadar uzanan coğrafik bir ilişki sistemine bağlıydı. Ticari ilişkiler bu bölge üzerinden ta Dilmun'a (Bahreyn) ve Elam'a (güney İran) kadar uzanmaktaydı.

Freiburg, Albert-Ludwig Üniversitesi profesörlerinden Dr. Horst Steible ile çalıştığımız bu projenin amacı: Sümerolojinin en yeni bilgileri ışığında tüm Fara metinlerini; çeviri yazıları, tercümeleri, açıklamaları, el kopyaları ve fotoğrafları ile yeniden yayınlamak, erken döneme ait olan bu önemli yönetim merkezinin kültür tarihini mümkün olduğunca aydınlatmak ve halkın sosyal yapısına nüfuz edebilmek. Epigrafik olarak ise; metinlerin türlerini birbirleri ile olan arşiv bağlantılarını, şahıs, meslek tanrı ve yer isimlerini saptamak.

Elde edebildiğimiz sonuçlar: Şuruppak'daki yetkili yönetim merkezleri; "saray" (=e₂-GAL) ve "şehir" (URU) idi. Ayrıca, tahıl, tarlaların bölüştürülmesi ve eşeklerle ilgili üç ayrı metin grubunun yönetim bakımından birbirleri ile yakından ilişkileri bulunmaktaydı. engar "çiftçi/ "yönetici", "kahyalık" çok yüksek bir rütbe idi. Bundan başka birbirinden ayırdedilebilen bir hiyerarşi içinde pek çok çoban türü, gemici, tüccar ve küçük esnaf meslekleri bulunmaktaydı.

Özel yerleşme yerlerinde yaşamaları gereken yabancılar kentin yerli halkından ayrılmaktaydı.

Fatma Yıldız

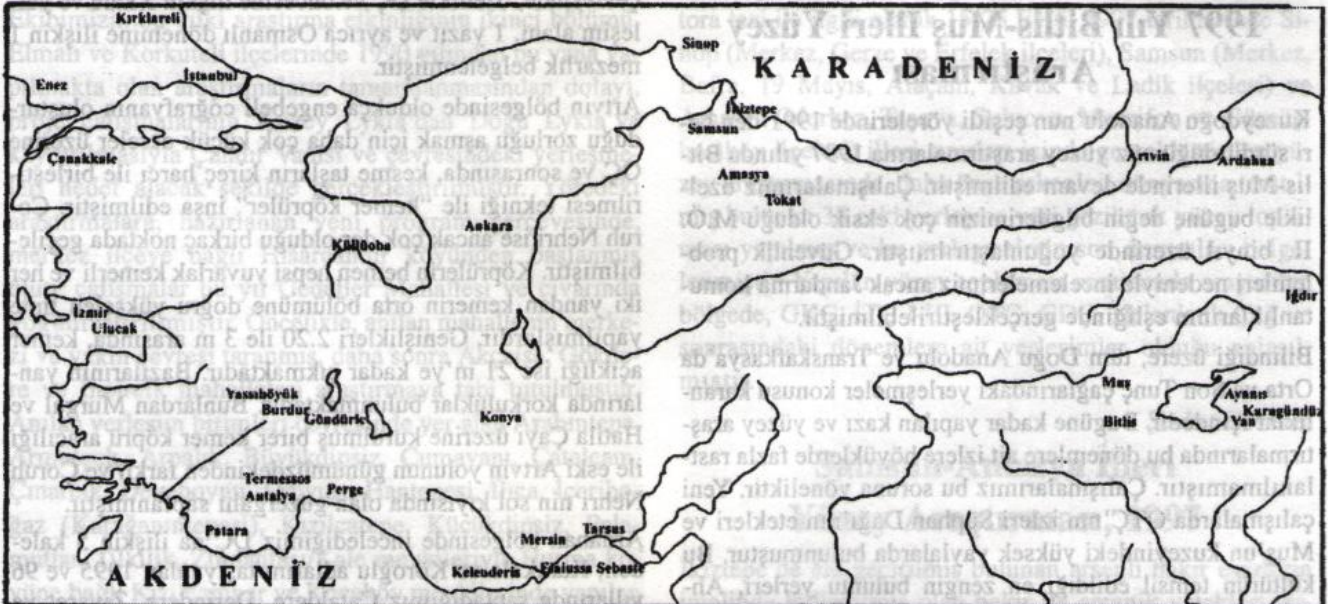
Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü'nün 1997 Çalışmaları

1997 yılı içinde Prof.Dr. Berna Alpagut'un bilimsel danışmanlığında Müzemiz başkanlığında Kazan ilçesi Sinap Formasyonu'nda kazı çalışmaları devam etmiştir. Bu çalışma Anadolu Doğa tarihine Ankara çevresinden kesitler vermek amaçındadır ve Başkent'in, Paleolitik'ten başlayan insanlık tarihini, Sinap Formasyonu kazıları çok daha gerilere -Miyosen zaman dilimine götürerek, insanlığın doğuşundan önceki ortamları aydınlatmaya yönelik bir çaba göstermektedir.

Ayrıca ilimiz Valilik binası kuzey yönündeki ek bina inşaatı alanında da bir sondaj kazısı çalışması yapılmıştır. Sondaj alanı Antik Ankara (Ankyra) kent merkezi olup, aynı zamanda Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı içerisinde kalmaktadır. Daha önceki kazılarda ve şimdiki sondajlarda ele geçen küçük buluntulardan ve mimari kalıntı izlerinden de anlaşılacağı üzere, Hellenistik devirden günümüze sürekli iskan gören bu alanda Antik Ankara'nın önemli ticari, idari, kültürel ve sivil mimari kalıntılarının yer alma ihtimali yüksektir.

Müzemizce yapılan çalışmalar yıl içerisinde periyodik olarak çıkan Anadolu Medeniyetleri Müze Yıllığı ve Anadolu Medeniyetleri Konferansları yayınlarında yayınlanmaktadır.

İlhan Temizsoy

Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Bülteni Sayı:5 (Ocak 1998)

Editör: Kemalettin Köroğlu M.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi

Eski Çağ Tarihi Anabilim Dalı 81040 - Göztepe-İSTANBUL

Bu sayıyı hazırlayanlar: Kemalettin Köroğlu-Meltem Doğan

Yazılar kaynak gösterilmek şartıyla kullanılabilir.

Ücretsizdir.

Yazışma Adresi

Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

34459-İSTANBUL.

Tel-faks: (212) 5140397